

La vall de la pubilla Arnaldeta de Cabó

La vall de Cabó, al sud de l'Alt Urgell, és encara una gran desconeguda pel turisme. Són molts els qui passen per Organyà, resseguint el curs del Segre, amunt o avall, aliens a les possibilitats d'aquesta vall. L'escalada, el ràfting, el parapent, les excursions a peu o en bicicleta tot terreny, la visita a les esglésies romàniques i els dòlmens són només algunes de les activitats de lleure que permet el seu entorn tranquil.

Hi ha una jota del cançoner tradicional, la de la Vall de Cabó, que fa així: "Per de sota la gran horta, amb Bordonera al costat, també tenim nenes maques d'Organyà al Cap de la Vall". Amb aquests versos, la jota marca vagament els límits de la vall. Es pot dir que la serra d'Ares i Prada al nord, la de Boumort a l'oest i al sud la de Sant Joan són les parets que encaixonen aquest indret, i tan sols s'hi pot accedir per l'est, des d'Organyà, en el punt d'unió del riu Cabó, provinent de les entranyes de la vall, amb el Segre.

Organyà és prou coneguda gràcies a les seves *Homilies*, trobades l'any 1904

per l'historiador Joaquim Miret a l'arxiu de la col·legiata de la vila, avui desapareguda.

En l'actualitat, les *Homilies* es troben a la Biblioteca de Catalunya. Al poble, però, hi ha un museu amb unes rèpliques i la transcripció d'aquests primers documents literaris escrits en llengua catalana, sermons de la missa o dels evangelis predicats els diumenges de quaresma de finals del segle XII o principis del XIII.

Prop del museu de les *Homilies*, hi ha l'església de Santa Maria d'Organyà, que data del segle XII. Malgrat que en aquests moments es fa un estudi del seu interior, es pot visitar.

Organyà, a més del seu vessant cultural, permet la possibilitat de practicar també esports d'aventura. El pas del Segre és ideal per atrevir-se a practicar esports d'aventura com el descens de barrancs i el ràfting.

Per endinsar-se a la vall de Cabó, només cal seguir les indicacions i enfil·lar per l'avinguda de Santa Fe. A poc més de tres quilòmetres, una hora a peu, s'hi troba un dels tresors més cobejats

Amb la bicicleta, entre dòlmens

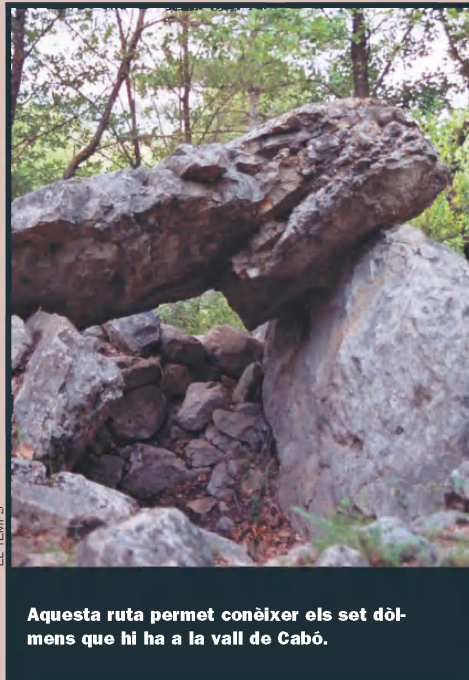
La vall de Cabó és un bon indret per a la pràctica de bicicleta tot terreny o per fer-hi nombroses excursions a peu. És també un entorn que ja els primers homes van saber apreciar. La prova més evident que en tenim són els dòlmens. Aquests monuments megalítics que semblen brollar a la vall, com les fonts, enmig de pins i alzines.

La ruta dels dòlmens és una proposta per descobrir l'entorn sense necessitat d'anar per la carretera que la vertebrava. Per seguir aquest itinerari, el millor és fer-se amb

un dels plànols que reparteix gratuïtament el Consell Comarcal de l'Alt Urgell. Tot i això, el recorregut està ben senyalitzat.

Si sortim d'Organyà, per la carretera de Cabó, aviat s'agafa la de Montanisell a mà esquerra, per després seguir una pista que s'obre a mà dreta. Aquest és pròpiament el punt d'inici del circuit.

Dels set dòlmens que hi ha a la vall, el primer a trobar és el de Colomera, sens dubte el més ben conservat de tots. Més

EL TEMPS

Aquesta ruta permet conèixer els set dòlmens que hi ha a la vall de Cabó.

final del trajecte, la font de la Caixa, sota l'ombra dels pollancre, és un paratge tranquil que convida a reposar.

De retorn, els itineraris, llarg i curt, coincideixen a partir de Cabó i hi trobem tres dòlmens, el de les Canyes, el de Pedracabana i el de l'Oliva, així com les fonts del Capellà i la de l'Ametlla, només un rajolí quan és estiu.

A la fi, la panoràmica d'Organyà des del poble del Pujal fa oblidar els gairebé 27 quilòmetres del camí més llarg, unes dues hores a pedalada tranquil·la. **J. E.**

endavant es troba el dolmen del Serrat de Malpàs. La pujada de l'Oliva, el Tossal Alt i el de Poumajor són els punts més durs del recorregut que, tot i això, transcorre gairebé pla.

Una vegada arribat a Cabó, l'itinerari es pot seguir fins al Cap de la Vall o girar cua vers Organyà.

Si es continua endavant, es deixen a mà esquerra els barrancs de l'Anglada i de Senyús, fins al dolmen del molí de Favà, refet per l'associació Amics de Caboet. Al

pels habitants d'Organyà, la font Bordonera.

Conta la llegenda que el comte de Sellent tenia una filla que era cega. Esgotat i trist, per no trobar remei al mal de Bruniselda, el comte va prometre que donaria la font de la Bordonera a la col·legiata de Santa Maria d'Organyà si la seva filla recuperava la vista. I així ho va fer quan Bruniselda va sanar.

És cert que aquesta història sembla una llegenda, però hi ha un document del segle XIII en què Arnau de Sellent cedeix la font als canonges de Santa Maria. En qualsevol cas, realitat o no, la font acull sempre molts visitants, sobretot per pasqua, que s'hi celebra un aplec d'anomenada.

De la Bordonera neix el Fontanet, afluent del Segre, envoltat d'un bosc de pins i roures de gran bellesa i amb un

poderós brogit. L'aigua d'aquesta font d'origen calcari, ha produït amb els segles una gran quantitat de tosca, una pedra de to groguenc, esponjosa i lleugera, que es pot treballar amb facilitat i que s'usava per bastir cellers. Un exemple de la seva resistència al pas del temps i als agents atmosfèrics el tenim en l'absis de l'església de Santa Maria, que és construït, en part, amb aquest material.

L'interior de la vall. La jota segueix "a Cabó, la rosa i al Vilar, el clavell, al Pujal, la perla i a Ares, el ramell", i assenyala així les poblacions que es troben seguint la C-14, que surt d'Organyà i enfila el curs del riu de Cabó, nascut sota el prat d'Orient, vora la serra de Prada. A mesura que ens endinsem a la vall veiem com s'estenen els

prats a mà esquerra i com, a mà dreta, el curs del riu ressegueix la falda de la serra de Prada. Aquest és precisament un bon indret per a practicar els esports aeronàutics. No en va li diuen "la muntanya màgica". Miquel Cerdà, aficionat al parapent, és un dels molts que es llancen a volar des del Cogulló d'Ares, en aquesta modalitat o en ala delta. "Sobretot a partir del migdia, el sol escalfa la terra i es forma un gran corrent ascendent, que va de la plana d'Organyà a la muntanya d'Ares, això permet planar amb certa facilitat", assenyala Cerdà en explicar el potencial d'aquest indret.

Sovint, l'Escola de Parapent d'Organyà aprofita aquestes condicions per organitzar campionats i cursets d'iniciació i de perfeccionament de parapent i ala delta.

Monument dedicat a Arnaldeta de Caboet, noble nascuda el 1170 i compromesa amb la causa dels càtars.

EL TEMPS

Fa quinze anys que l'Associació Amics de la vall de Cabó representa aquesta història en forma d'onze quadres teatrals

truits en èpoques diferents, que aprofiten el mateix cimbori i creuen les naus en angle recte. El més antic, gairebé derruït, s'orienta a ponent, mentre que l'altre ho fa al nord.

L'altre punt d'interès a Cabó és el monument dedicat a l'Arnaldeta de Caboet. Una font, coronada amb una roda de molí, amb una placa que narra la vida de la pubilla més famosa de la vall.

Arnaldeta de Caboet, nascuda l'any 1170, es va casar amb Arnau de Castellbó. Això va fer que, amb la unió de les terres d'un i de l'altre, el seu vescomtat esdevingués un dels més poderosos de la Catalunya Vella. Castellbó lluità amb Pere I el Catòlic a la batalla de Navas de Tolosa i a Muret, on, amb la mort del rei, acabaria el somni occità. La simpatia d'Arnaldeta i Arnau envers els càtars propicià que la seva filla, Ermesenda —hereva de la cosenyeria de les valls d'Andorra— es casés amb Roger Bernat I de Foix. Ambdós també compromesos en la causa càtara.

Fa quinze anys que l'Associació Amics de la vall de Cabó representa aquesta història en forma d'onze quadres teatrals. "Som uns 25 actors i cada any representem l'obra, que s'allarga al voltant d'una hora", apunta Mercè Casanova, veïna de Cabó. Aquesta aficionada al teatre reconeix que s'han après molt bé el text, perquè, any rere any, repeteixen personatge, "tot i que els més menuts els hem d'anar canviant perquè es fan grans", diu. El vestuari se l'han

dissenyat ells mateixos, la il·luminació també va al seu càrrec. Cada dissabte abans del penúltim diumenge del mes d'agost, a Cabó fan un parell de representacions de l'obra *Arnaldeta de Caboet, pubilla de les valls d'Andorra* d'Esteve Soler. Enguany, però, la representació s'ha avançat perquè coincideix amb la festa major de la Seu d'Urgell.

Cul de sac. Seguint l'itinerari que marca la jota, "a l'Oliva les poncelles, a cal Simón les galants, a Senyús les perfumades i a Favà la flor del ram", s'arriba a les parets que tanquen la vall per l'oest. El trajecte de Cabó al Cap de la Vall, uns deu quilòmetres, cal fer-lo per un camí de carro, però és en bon estat.

Pel trajecte s'hi troben les esglésies de Sant Iscle de Senyús i Sant Bartomeu de Favà. Al final, les parets de la serra de Boumort són ideals per practicar-hi l'espeleologia. Com a conseqüència dels fenòmens càrstics que ha patit el massís, hi ha gran abundància de coves com la del pou de gel, el pou del frare, el forat de la cova de Castells, l'avenc del pas de Finestres o el forat del Nadal.

De tornada a Organyà, desfent camí mentre se surt de la vall, les empremtes d'antuvi són presents a cada racó. A la vall de Cabó, gairebé sempre abocada a la ramaderia de llet, han anat desapareixen les vinyes i les oliveres i avui només són testimonials. És evident que, com arreu, hi passen les llunes, però, malgrat tot, la jota que cantaven els padrins encara se sent. A la vall, a Organyà i fins a Ollana, els més grans continuen fent "si Cabó n'és una rosa i el Vilar n'és un clavell, doncs Organyà n'és un lliri, rodejat de pensaments... I a la jota, jota...".

Joan Esculies

Seguint la carretera, sempre amb roures, pins i alzines a ambdós costats, es deixa enrere el Pujal, i l'Oliva. Després s'arriba al Vilar, on l'església de Sant Miquel conserva un altar de marbre molt interessant. En aquest, hi ha la imatge de Sant Miquel dominant el dimoni. Una mostra més de la relació de la vall amb el catarisme. El dualisme, entre el bé i el mal, representat en aquest símbol sembla una reminiscència de temps remots, en què els càtars fugits d'Occitània eren acollits en aquestes contrades.

No gaire més endavant, paga la pena baixar fins al riu i contemplar el pont i l'aqüeducte medieval de Boixadera, des d'on ja s'observa Cabó.

Aviat, el que crida l'atenció és l'església de Sant Serni, en un turó als afores del poble, amb una immillorable panoràmica de la vall. Sant Serni, com assenyala el seu nom, és dedicada a Saturn cristianitzat; d'altra banda, un patronatge molt típic de pobles de pastors. La seva peculiaritat són, però, els dos absis, resultat de dos temples, cons-